

การยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในภาครัฐไทยด้วยเครื่องมือ ITA
: ศึกษาภาพรวมผลการประเมินระดับประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2567
ENHANCING INTEGRITY AND TRANSPARENCY IN THE THAI PUBLIC SECTOR
THROUGH THE ITA TOOL: A STUDY OF THE NATIONAL ASSESSMENT RESULTS
FROM FISCAL YEARS 2020 – 2024

กมลสันต์ ศรีyarany

Kamonsan Sriyaranya

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice

E Mail : kamonsan.sriyaranya@gmail.com

Received : July 2, 2025

Revised : December 14, 2025

Accepted : December 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ในระดับประเทศช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2567 โดย ITA เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาลและป้องกันการทุจริตของภาครัฐ การวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 67.90 คะแนน ในปี 2563 เป็น 93.05 คะแนน ในปี 2567 สะท้อนถึงพัฒนาการด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการประเมิน ITA ประกอบด้วยข้อมูลจาก 3 ส่วน ได้แก่ แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก และแบบวัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ ผลการประเมินส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พัฒนาแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ และเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบมากขึ้น ขณะเดียวกัน ประชาชนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบและติดตามการทำงานของรัฐ ดังนั้น ITA ไม่เพียงเป็นเครื่องมือประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของรัฐและส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การยกระดับ, คุณธรรม, ความโปร่งใส, ภาครัฐไทย, เครื่องมือ ITA

ABSTRACT

This article aims to study the overview of the Integrity and Transparency Assessment (ITA) results for public sector agencies at the national level during the fiscal years 2020-2024. ITA serves as an important tool for promoting good governance and preventing corruption in the public sector. Data analysis reveals that the national average score increased continuously from 67.90 points in 2020 to 93.05 points in 2024, reflecting significant development in the integrity and transparency of government agencies. The ITA assessment comprises data from three components: internal stakeholder perception measurement, external stakeholder perception measurement, and public information disclosure measurement. The assessment results have led public sector agencies to

prioritize the use of technology to enhance administrative efficiency, develop electronic platforms, and systematically disclose information to a greater extent. Meanwhile, citizens have played an increasingly important role in monitoring and overseeing government operations. Therefore, ITA is not only a tool for assessing integrity and transparency, but also serves as a crucial mechanism for elevating government performance and promoting public administration that is more transparent, fair, and accountable.

Keywords : Integrity, Transparency, Enhancement, Thai Public Sector, ITA Tool

บทนำ

ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในสังคมไทยถือเป็นปัญหาที่สำคัญและมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก การแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและเกิดความยั่งยืนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างรอบด้านและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ปัจจุบันแนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ประเทศไทยใช้ดำเนินการอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริตและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการป้องกันการทุจริตและการป้องปรามการทุจริต และด้านการปราบปรามการทุจริตตามขอบเขตหน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในบรรดาเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการทุจริต การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการป้องกันการทุจริต โดยเป็นการดำเนินงานคู่ขนานกันไปกับมิติด้านการปราบปรามการทุจริตและมิติด้านการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตในสังคมไทยเกิดผลสัมฤทธิ์และเกิดความยั่งยืน ซึ่งเครื่องมือการประเมิน ITA ถูกออกแบบมาให้มีจุดมุ่งหมายหลักในเรื่องการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐและการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากประเด็นข้อคำถามการประเมินที่มุ่งเน้นในเรื่องการป้องกันการทุจริตและการบริหารจัดการภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล การประเมิน ITA ถือเป็นเครื่องมือในเชิงบวกที่มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยในเชิงสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งจับผิด เปรียบเสมือนเครื่องมือตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศได้รับทราบถึงสถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร โดยผลการประเมิน ITA ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้บริการ สามารถอำนวยความสะดวกและตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานภาครัฐ การประเมิน ITA จึงไม่ได้เป็นเพียงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชน เพื่อให้ทราบถึงความไม่เป็นธรรมและความด้อยประสิทธิภาพ สำหรับนำไปจัดทำแนวทางมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการไทยต่อไป

การประเมิน ITA ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหน่วยงานภาครัฐในทางปฏิบัติอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตื่นตัวและการให้ความสนใจต่อการพัฒนาแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองให้ทันสมัยและน่าสนใจมากขึ้น ที่สำคัญคือส่งผลให้หน่วยงานมีการจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบระเบียบและเตรียมความพร้อมในการเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับทราบและส่งเสริมให้เกิดการตรวจสอบอีกด้วย (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567) นอกจากนี้ การประเมิน ITA ยังถือเป็นเครื่องมือที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่พัฒนาการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนคนไทยได้รับการบริการจากภาครัฐที่ดีขึ้น และยังส่งผลให้ประชาชนและสาธารณชนมีโอกาสดำเนินการกำกับติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานผ่านการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐได้มากขึ้นอีกด้วย

ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในภาครัฐไทยด้วยเครื่องมือ ITA โดยศึกษาจากผลการประเมินระดับประเทศในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2567 เพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม

และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐไทย ทั้งนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิผลของการใช้เครื่องมือ ITA ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ และจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบราชการไทยให้มีคุณธรรมและความโปร่งใสที่ยั่งยืนในอนาคต

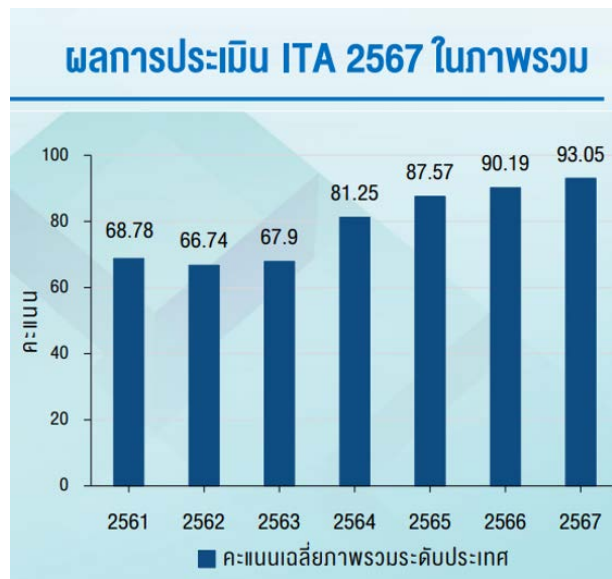
แนวคิดและความสำคัญการยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใส

1) แนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment)

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการสร้างกลไกการป้องกันการทุจริตในภาครัฐอย่างเป็นระบบ โดยมีพื้นฐานความคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรภาครัฐให้มีสุขภาวะที่ดีด้านคุณธรรมและความโปร่งใส แนวคิดนี้เกิดจากการตระหนักว่าการทุจริตในภาครัฐเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศอย่างร้ายแรง จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่สามารถวัดและประเมินสถานะด้านคุณธรรมของหน่วยงานได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาเครื่องมือ ITA เริ่มต้นจากการศึกษาวิจัยและออกแบบเครื่องมือในปี พ.ศ. 2552 - 2555 โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งได้นำเครื่องมือ Transparency Index และ Integrity Assessment มาบูรณาการและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แนวคิดพื้นฐานของ ITA คือการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากหลายแหล่งมาประกอบการประเมิน เพื่อให้ได้ภาพที่สะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงาน การออกแบบเครื่องมือได้คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งบุคลากรภายในและผู้รับบริการภายนอก รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งสะท้อนแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลการดำเนินงานภาครัฐ แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

2) ความสำคัญของการประเมิน ITA ต่อการพัฒนาภาครัฐไทย

ความสำคัญของการประเมิน ITA ปรากฏชัดเจนผ่านการที่รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและเป้าหมายตามแผนงานระดับประเทศหลายฉบับ โดยเฉพาะในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายให้คะแนนเฉลี่ยของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสทุกหน่วยงานในประเทศไทยจะต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่า 89 คะแนนในปี 2566 - 2570 ความสำคัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการประเมิน ITA ไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือการวัดผล แต่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐของประเทศ การที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานต้องเข้าร่วมการประเมิน ITA ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 - 2560 แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการใช้เครื่องมือนี้เป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การประเมิน ITA ยังมีความสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีคุณธรรม โดยกระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความสำคัญของ ITA ยังปรากฏในการที่เครื่องมือนี้สามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนการยกระดับดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของประเทศไทยในระดับสากล ซึ่งมีผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศในด้านการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ การประเมิน ITA จึงมีความสำคัญทั้งในมิติของการพัฒนาภายในประเทศและการยกระดับมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนย้อนหลังในแต่ละปี (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

ภาพที่ 1 ผลการประเมิน ITA 2567 ในภาพรวม

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

3) หลักการพื้นฐานของเครื่องมือ ITA

หลักการพื้นฐานของเครื่องมือ ITA ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประเมินคุณลักษณะด้านคุณธรรมและความโปร่งใสโดยใช้ข้อมูลที่ครอบคลุมรอบด้าน ซึ่งสะท้อนหลักการทางสถิติและวิชาการที่เข้มงวด เพื่อให้ผลการประเมินสามารถสะท้อนสถานะขององค์กรในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสได้อย่างแท้จริง หลักการสำคัญประการแรกคือหลักการความครอบคลุม (Comprehensiveness) โดยการเก็บข้อมูลจากหลากหลายแหล่งและมีมิติประกอบด้วยข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก และข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ หลักการที่ 2 คือหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานและผู้รับบริการได้แสดงความคิดเห็นและประเมินการดำเนินงานของหน่วยงาน หลักการที่ 3 คือหลักการความโปร่งใสในกระบวนการประเมิน (Transparency in Assessment) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและเปิดเผยให้หน่วยงานและสาธารณชนทราบ หลักการที่ 4 คือหลักการความเป็นปรณัย (Objectivity) ในการประเมิน โดยใช้ระเบียบวิธีการประเมินที่เป็นไปตามหลักวิชาการและมีความเป็นกลาง หลักการที่ 5 คือหลักการการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ที่มุ่งเน้นให้หน่วยงานใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลักการเหล่านี้ ทำให้เครื่องมือ ITA มีความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

4) กรอบการประเมินและตัวชี้วัดของ ITA

กรอบการประเมิน ITA ประกอบด้วย 3 เครื่องมือหลักที่ครอบคลุม 10 ตัวชี้วัด โดยแต่ละเครื่องมือมีวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสมบูรณ์ เครื่องมือแรกคือแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน (Internal Integrity and Transparency Assessment: IIT) ซึ่งมุ่งเป้าไปที่บุคลากรภาครัฐทุกระดับที่ปฏิบัติงานมาไม่น้อยกว่า 1 ปี ครอบคลุม 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจ การใช้ทรัพย์สินของราชการ และการแก้ไขปัญหาการทุจริต เครื่องมือที่ 2 คือแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External Integrity and Transparency Assessment: EIT) ซึ่งเป็นการประเมินจากมุมมองของผู้รับบริการหรือผู้ติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ ครอบคลุม 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการสื่อสาร และการปรับปรุงระบบการทำงาน เครื่องมือที่ 3 คือแบบวัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data

Integrity and Transparency Assessment: OIT) ซึ่งเป็นการตรวจสอบระดับการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ ครอบคลุม 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูล และการป้องกันการทุจริต โดยตัวชี้วัดการเปิดเผยข้อมูลมีตัวชี้วัดย่อย 5 ด้าน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน การบริหารงานและการใช้จ่ายงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการส่งเสริมความโปร่งใส ส่วนตัวชี้วัดการป้องกันการทุจริตมีตัวชี้วัดย่อย 2 ด้าน คือ การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตในประเด็นสินบน และการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส กรอบการประเมินนี้ได้รับการออกแบบให้มีความสมดุลระหว่างการประเมินจากภายในและภายนอกองค์กร พร้อมทั้งการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและสามารถเข้าถึงได้โดยสาธารณะ (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

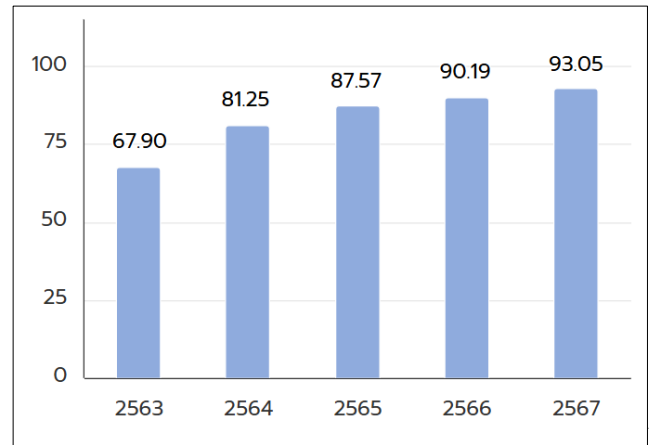
5) พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือ ITA

พัฒนาการของเครื่องมือ ITA สามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงระยะเวลาหลัก ซึ่งแต่ละช่วงมีการปรับปรุงและพัฒนาที่สำคัญ ช่วงแรกคือการศึกษาวิจัยและออกแบบเครื่องมือ (พ.ศ. 2552 - 2555) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการริเริ่มความร่วมมือกับสาธารณรัฐเกาหลีและการพัฒนารอบการประเมิน 5 ดัชนี ประกอบด้วย ดัชนีความโปร่งใส ดัชนีความพร้อมรับผิด ดัชนีความปลอดภัยจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน ดัชนีวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร และดัชนีคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน ช่วงที่สองคือการเริ่มขับเคลื่อนการประเมินคุณธรรม (พ.ศ. 2555 - 2560) ซึ่งเริ่มต้นจากการทดลองใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 กับหน่วยงานนำร่อง 8 หน่วยงาน จากนั้นจึงขยายขอบเขตไปยังหน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศ จนกระทั่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานต้องเข้าร่วมการประเมินในปี พ.ศ. 2559 - 2560 ช่วงที่สามคือการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงกรอบหลักเกณฑ์การประเมิน (พ.ศ. 2561-2564) ซึ่งมีการทบทวนและพัฒนาเครื่องมือร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยปรับเปลี่ยนจากกรอบ 5 ดัชนี มาเป็น 10 ตัวชี้วัด ภายใต้ 3 เครื่องมือการประเมิน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสามารถสนับสนุนการยกระดับค่าดัชนี CPI ของประเทศไทย ช่วงที่สี่คือการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการประเมิน (พ.ศ. 2565 - ปัจจุบัน) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญจากการจัดจ้างคณะที่ปรึกษาภายนอก (Third Party) มาเป็นการดำเนินการเองโดยสำนักงาน ป.ป.ช. การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครื่องมือ ITA มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับบริบทการบริหารราชการไทยมากยิ่งขึ้น (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

6) ประสิทธิภาพและผลกระทบของการประเมิน ITA

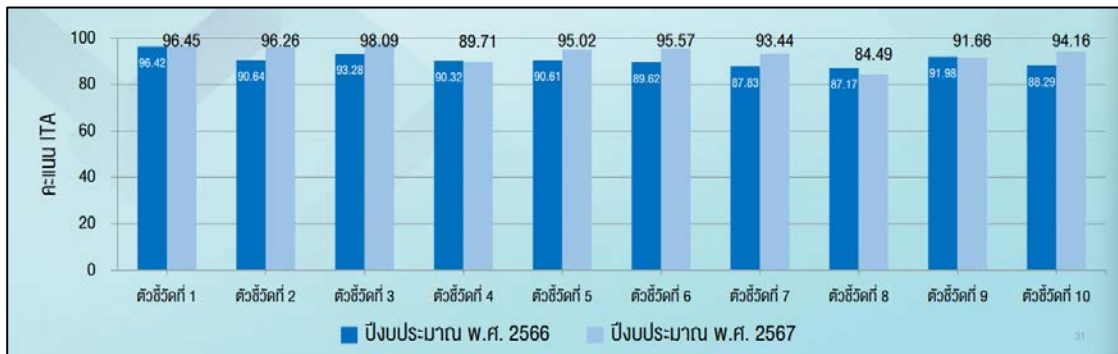
การประเมิน ITA ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานภาครัฐอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยผลกระทบที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความตระหนักของบุคลากรภาครัฐในทุกระดับเกี่ยวกับความสำคัญของคุณธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน การประเมิน ITA ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือตรวจสอบภาพองค์กรประจำปี ที่ช่วยให้หน่วยงานได้รับทราบสถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการให้บริการที่ดีขึ้น ผลกระทบในระดับนโยบายปรากฏผ่านการที่คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในภาครัฐ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเปิดเผยข้อมูล การป้องกันการทุจริต และการให้บริการสาธารณะผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารในทุกระดับให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานในสังกัด ผลกระทบในระดับการปฏิบัติงานปรากฏผ่านการที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการเปิดเผยข้อมูล การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทรัพยากรบุคคล และการป้องกันการทุจริต การประเมิน ITA ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรในทิศทางที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างภาครัฐที่มีคุณธรรมและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในระยะยาว (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2567)

การวิเคราะห์ภาพรวมผลการประเมินระดับประเทศ ภาพรวมผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2567

ที่มา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment System: ระบบ ITAS)

จากภาพข้างต้นสะท้อนให้เห็นผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ในช่วงปีงบประมาณ 2563 - 2567 แสดงให้เห็นแนวโน้มการพัฒนาที่เป็นบวกและต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอจาก 67.90 คะแนนในปี 2563 เป็น 93.05 คะแนนในปี 2567 การเติบโตนี้สะท้อนความมุ่งมั่นและประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายการต่อต้านการทุจริตในภาครัฐไทยอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งความสำเร็จที่โดดเด่นคือการบรรลุเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งกำหนดให้คะแนนเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 89 คะแนน โดยผลที่ได้ 93.05 คะแนนในปี 2567 เกินเป้าหมายที่วางไว้ส่วนการเพิ่มขึ้น 2.86 คะแนนจากปีก่อนหน้านั้น แม้จะมีอัตราการเติบโตที่ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงแรก แต่ก็ยังคงแสดงถึงการพัฒนามีเสถียรภาพและยั่งยืน ประกอบกับในด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินในปี 2567 มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 1,369,235 คน เพิ่มขึ้น 362,989 คน จากปีก่อน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 461,440 คน และประชาชนผู้รับบริการ 907,795 คน การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เข้าร่วมนี้เสริมสร้างความน่าเชื่อถือทางวิชาการและสะท้อนการรับรู้ของสาธารณะต่อความสำคัญของคุณธรรมและความโปร่งใสในภาครัฐได้อย่างครอบคลุม โดยระบบการประเมิน ITA ที่ครอบคลุมหน่วยงานภาครัฐ 8,325 แห่งทั่วประเทศ มีจุดแข็งในด้านความสม่ำเสมอของมาตรฐานการประเมิน การกำกับดูแลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อคะแนนเฉลี่ยเข้าใกล้ระดับสูงสุด การพัฒนาต่อไปควรมุ่งเน้นการรักษาความต่อเนื่องและการสร้างวัฒนธรรมคุณธรรมและความโปร่งใสให้ฝังรากลึกในการปฏิบัติงานของภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนานี้เป็นไปอย่างยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมไทยในระยะยาว

ภาพที่ 3 คะแนน ITA ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

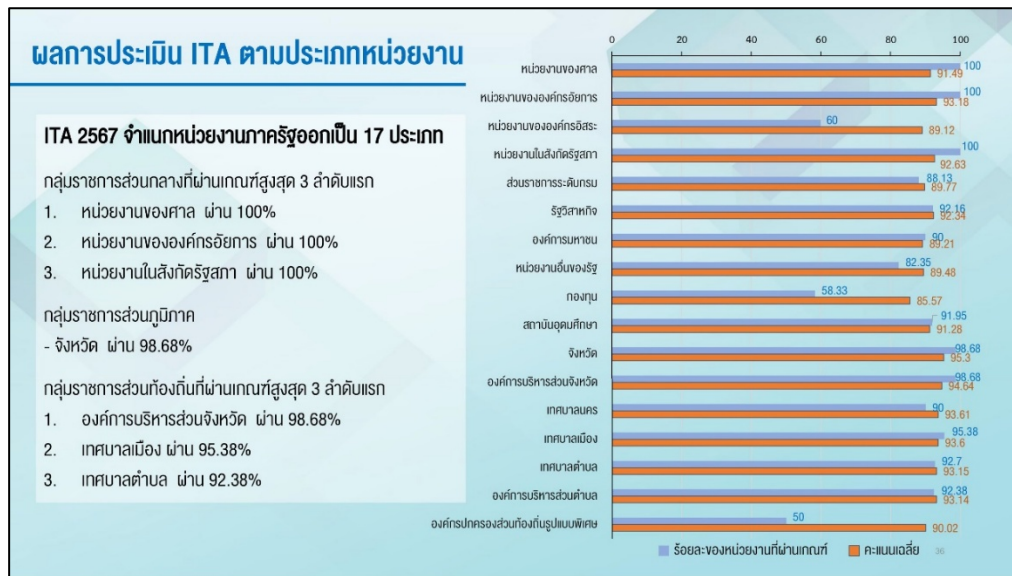
เมื่อพิจารณาจากผลการประเมิน ITA (Integrity and Transparency Assessment) ปี 2567 พบว่าหน่วยงานภาครัฐไทยมีการพัฒนาด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง โดยทั้ง 10 ตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่าตัวชี้วัดส่วนใหญ่มีคะแนนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 6 ด้านคุณภาพการดำเนินงานที่มีการปรับปรุงสูงสุด 5.95 คะแนน จากเดิม 89.62 เป็น 95.57 คะแนน สะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการให้บริการประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดคือตัวชี้วัดที่ 3 ที่ได้ 98.09 คะแนน ตามด้วยตัวชี้วัดที่ 1 และ 10 ที่ได้ 96.45 และ 94.16 คะแนนตามลำดับ ขณะที่ตัวชี้วัดที่ได้คะแนนต่ำสุดคือตัวชี้วัดที่ 8 ที่ได้ 84.49 คะแนน แต่ยังคงผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึกจากผลการประเมินคะแนน ITA รายตัวชี้วัดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า แม้ภาพรวมของผลการประเมินจะมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างชัดเจนในตัวชี้วัดส่วนใหญ่ แต่ยังมี ตัวชี้วัดบางประการที่มีคะแนนลดลง โดยตัวชี้วัดที่มีคะแนนลดลง ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของราชการ ซึ่งมีคะแนนลดลงจาก 90.32 เป็น 89.71 คะแนน (ลดลง 0.61 คะแนน) รวมถึงตัวชี้วัดที่ 8 การปรับปรุงการทำงาน ซึ่งมีคะแนนลดลงจาก 87.17 เป็น 84.49 คะแนน (ลดลง 2.68 คะแนน) และ ตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล ที่มีคะแนนลดลงจาก 91.98 เป็น 91.66 คะแนน (ลดลง 0.32 คะแนน) ตามลำดับ ทั้งนี้ คะแนนที่ลดลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างและเชิงการบริหารในบางมิติของงานดำเนินงานภาครัฐที่ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับ ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของราชการ การลดลงของคะแนนอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการกำกับดูแล การควบคุม และการติดตามการใช้ทรัพย์สินของรัฐให้เป็นไปตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ตลอดจนการสื่อสารเชิงนโยบายและการสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินของราชการอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ แม้ว่าหน่วยงานจะมีระเบียบและแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในทุกระดับอาจยังไม่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสะท้อนออกมาในผลการประเมิน

ขณะเดียวกัน ตัวชี้วัดที่ 8 การปรับปรุงการทำงาน และตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล ซึ่งมีคะแนนลดลงเช่นกัน อาจสะท้อนถึงความท้าทายด้านการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะให้มีความครบถ้วน ชัดเจน และเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนากลไกการติดตาม ประเมินผล และการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยสรุป แม้ผลการประเมินตามกราฟจะแสดงให้เห็นถึง ความมุ่งมั่นของหน่วยงานภาครัฐในการยกระดับความโปร่งใส ธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการดำเนินงานในภาพรวม แต่การที่ยังมีบางตัวชี้วัดที่คะแนนลดถอยม ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากลไกการบริหารจัดการในประเด็นดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน และยกระดับผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในระยะยาว

ภาพที่ 4 ผลการประเมิน ITA ตามประเภทหน่วยงาน

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

จากภาพผลการประเมิน ITA ปี 2567 ตามประเภทหน่วยงาน สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของภาคราชการไทยในด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยมีหน่วยงาน 3,638 แห่ง หรือ 43.70% ของหน่วยงานที่เข้าร่วมประเมินทั้งหมดได้รับการจัดอันดับในระดับ “ผ่านดี” ซึ่งแสดงถึงการยกระดับมาตรฐานความโปร่งใสและคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญ หน่วยงานในระบบยุติธรรม ได้แก่ ศาล องค์กรยุติธรรม และรัฐสภา มีผลการประเมินที่สมบูรณ์แบบ 100% เป็นตัวอย่างที่ดีของการบริหารงานที่มีมาตรฐานสูงสุด ขณะที่ราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัด) มีผลการประเมิน 98.68% ใกล้เคียงกับมาตรฐานสูงสุด แสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานที่มีการกำกับดูแลจากส่วนกลางอย่างใกล้ชิด สำหรับราชการส่วนท้องถิ่น พบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีผลการประเมินสูงสุด 98.68% ตามด้วยเทศบาลเมือง 95.38% และเทศบาลตำบล 92.38% ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดองค์กรกับความสามารถในการพัฒนาระบบธรรมาภิบาล จุดสังเกตที่น่าสนใจคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดกลับมีคะแนนต่ำกว่าหน่วยงานระดับจังหวัดและส่วนกลาง ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการบริหารงานระดับฐานรากที่ต้องเผชิญกับความซับซ้อนและข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความแตกต่างของผลการประเมินระหว่างหน่วยงานประเภทต่าง ๆ บ่งชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนามาตรฐานธรรมาภิบาลให้สม่ำเสมอทั่วทั้งระบบราชการ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนและการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานที่มีผลการประเมินสูงไปยังหน่วยงานที่ต้องการพัฒนา ในภาพรวม ผลการประเมิน ITA ปี 2567 แสดงให้เห็นว่าภาคราชการไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของการบริหารภาครัฐที่เน้นความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาล และจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการประเมิน ITA รายการกระทรวง

ที่	กระทรวง	จำนวน หน่วยงาน	คะแนนเฉลี่ย	ที่	กระทรวง	จำนวน หน่วยงาน	คะแนนเฉลี่ย
1	กระทรวงอุตสาหกรรม	8	93.85	11	สำนักนายกรัฐมนตรี	33	90.14
2	กระทรวงแรงงาน	6	93.69	12	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	15	90.11
3	กระทรวงการคลัง	29	93.29	13	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	7	89.69
4	กระทรวงพลังงาน	9	92.92	14	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	17	89.66
5	กระทรวงวัฒนธรรม	10	92.37	15	กระทรวงสาธารณสุข	17	89.01
6	กระทรวงมหาดไทย	14	92.13	16	กระทรวงกลาโหม	8	88.91
7	กระทรวงยุติธรรม	13	91.42	17	กระทรวงการต่างประเทศ	13	88.7
8	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	9	90.88	18	ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง	20	88.24
9	กระทรวงพาณิชย์	12	90.67	19	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	22	87.7
10	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	9	90.51	20	กระทรวงคมนาคม	19	86.67
				21	กระทรวงศึกษาธิการ	13	82.66

ภาพที่ 5 ผลการประเมิน ITA รายการกระทรวง

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

จากข้อมูลผลการประเมิน ITA ปี 2567 รายการกระทรวงที่ครอบคลุมหน่วยงานทุกประเภท ได้แก่ ส่วนราชการระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ และกองทุน แสดงให้เห็นภาพรวมที่ก้าวหน้าด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในภาคราชการไทย โดยมี 19 แห่ง หรือคิดเป็น 90.48% ที่ผ่านเกณฑ์เป้าหมาย 85 คะแนนตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นผลสำเร็จที่สะท้อนถึงการยกระดับมาตรฐานการบริหารงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้คะแนนสูงสุด 93.85 แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรที่มีขนาดกะทัดรัดและมีการกิจเฉพาะด้าน ซึ่งทำให้สามารถควบคุมและพัฒนามาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงแรงงานและกระทรวงการคลังที่ติดอันดับ 2 และ 3 ยังคงรักษาคะแนนในระดับสูงแม้จะมีภารกิจที่ซับซ้อนและกว้างขวางมากขึ้น

บทสรุป

ผลการประเมิน ITA ในช่วงปีงบประมาณ 2563 - 2567 เป็นเครื่องยืนยันว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของการบริหารภาครัฐที่เน้นความโปร่งใสและธรรมาภิบาล ความสำเร็จที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่เป็นตัวเลขที่น่าภาคภูมิใจ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐ การเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับประเด็นคุณธรรมและความโปร่งใสมากขึ้น สิ่งนี้เป็นสัญญาณที่ดีสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลภาครัฐในระยะยาว ความสำเร็จของระบบ ITA จะมีส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย การที่ภาครัฐสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องจะเป็นแรงบันดาลใจให้ภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมเดินตามแนวทางเดียวกัน ท้ายที่สุด ผลการประเมิน ITA ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมไทยควรภาคภูมิใจ แต่ก็ยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเดินทางสู่การเป็นประเทศที่มีธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในระดับสากลอย่างแท้จริง ความต่อเนื่องในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะเป็นสิ่งกำหนดว่าความสำเร็จนี้จะยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนไทยในระยะยาวหรือไม่

ข้อเสนอแนะการยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในภาครัฐไทย

1. ควรจัดตั้งสถาบันพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการทุกประเภท เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาองค์ความรู้ และจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมที่เน้นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (Practical-based

Learning) โดยกำหนดให้มีหลักสูตรบังคับสำหรับข้าราชการที่บรรจุใหม่ด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาล และจัดการอบรมเสริมสำหรับข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2. ควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจเพื่อการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการบริหารงานโปร่งใส รวมถึงการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) มาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบ และวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการทุจริตคอร์รัปชัน

3. ควรส่งเสริมการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ (Independent Oversight Committee) ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญด้านธรรมาภิบาลเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567) .ป.ป.ช. ประกาศผล ITA ของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และมอบรางวัล ITA AWARDS 2024.

<https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184638361/20240730173332?>

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). เอกสารประกอบพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง ITA. <https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/2740379aa27603081fee1926bf23fb3e339bef.pdf?csrt=9671960289420354053>

สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส. (2567). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. [https://itas.nacc.go.th/report/rpt0101new ? year=2024&isPublic=True](https://itas.nacc.go.th/report/rpt0101new?year=2024&isPublic=True)